

Марія ТКАЧЕНКО**ВИКОРИСТАННЯ РЕГІОНАЛЬНИХ МИСТЕЦЬКИХ НАДБАНЬ У ФОРМУВАННІ ЗМІСТОВОГО КОМПОНЕНТУ ХОРЕОГРАФІЧНИХ ЗАНЯТЬ У ШКОЛІ МИСТЕЦТВ (НА ПРИКЛАДІ ПМШМ «МАЛА АКАДЕМІЯ МИСТЕЦТВ» ІМЕНІ Р. О. КИРИЧЕНКО)**

Початкову мистецьку хореографічну освіту сьогодні надають заклади спеціалізованої мистецької освіти – мистецькі школи (хореографічні школи та школи мистецтв), які забезпечують набуття здобувачами освіти відповідних теоретичних, теоретико-практичних та виконавських компетентностей початкового рівня в хореографії. Роль художньо-естетичного виховання дітей засобами хореографії обумовлена її синтезуючим характером, що об'єднує в собі музику, ритміку, танець, образотворче мистецтво, театр і пластику рухів.

Освітній процес в «Малій академії мистецтв» здійснюється за освітніми програмами елементарного (клас танцю), середнього (базового) та/або поглибленого підрівнів початкової мистецької освіти (з хореографічного мистецтва початкового професійного спрямування, класи народно-сценічного танцю, бального танцю, класичного танцю, сучасного танцю тощо), що включають вимоги до учнів, які можуть розпочати навчання за цією програмою, перелік освітніх компонентів та їх логічну послідовність, загальний обсяг навчального навантаження та очікувані результати навчання здобувачів освіти. Полтавська міська школа мистецтв в межах своєї автономії здійснює навчально-виховний процес за власною освітньою програмою з танцю, розробленою з урахуванням типової освітньої програми. Однак, вона відрізняється від типової обсягом вивчення навчального матеріалу шляхом збільшення кількості основних предметів, наявністю додаткових компонентів змісту тощо.

Хореографічна підготовка учнів хореографічного (для класу танцю) відділення включає наступні профільні дисципліни (інваріативний складник): танець (класичний танець, народно-сценічний танець, сучасний естрадний танець, гімнастику), бесіди про мистецтво, слухання музики та музична грамота, початковий курс історії хореографічного мистецтва (включаючи пісенно-танцювальний фольклор Полтавського краю, видатних фольклористів-хореографів). Також обираються дисципліни за вибором (варіативний складник): історико-побутовий танець, постановка концертного номеру, спортивно-бальний танець, дуетний танець, дихання в хореографії. Суміжними є предмети: малюнок, музичний інструмент. Усі предмети хореографічної спрямованості становлять цілісну систему допрофесійної хореографічної підготовки і зорієнтовані на глибоке розуміння й переживання учнями основних тенденцій, закономірностей, лексичних особливостей кожного із видів танцювального мистецтва, його виразних засобів, емоційно-образної мови [1].

Здобувачі освіти також мають можливість реалізувати себе у творчих лабораторіях шкіл мистецтв – хореографічних колективах та ансамблях, де відбувається закріплення вивченого матеріалу на практиці: розучування характерних рухів, постановок та їх виконання. Виховання засобами мистецтва є найважливішими напрямками особистісного становлення й формування ціннісних орієнтацій дітей.

В умовах сьогодення головним пріоритетом розвитку Малої академії мистецтв є опора на національні культурні цінності, що становить підґрунтя для збереження духовної єдності та спадкоємності поколінь. Ускладнення соціального буття людини, інформатизація, технологізація її діяльності, підвищення ролі раціональних чинників нерідко супроводжуються зверненням людини до втілених у народній творчості основ буття, у чому виявляються її намагання просвітити серце і душу, звільнитися від агресії

соціуму, відновити свої життєві сили [3, с. 5–30]. Актуальним у цьому контексті є пошук нових методичних розробок, програм, спрямованих на розвиток усього кращого, що закладено в дитині від природи, на формування мистецьких здібностей та гармонійний розвиток молоді особистості з використанням пісенно-танцювального фольклору України. Він є вираженням душі народу, його баченням навколишнього світу, відображенням подій, що відбувалися протягом віків. У піснях і танцях народ возвеличує свою історію, зберігає її для наступних поколінь.

Український пісенно-танцювальний фольклор зберігся завдяки зусиллям етнографів і фольклористів і є матеріалом для досліджень науковців. Зберігали скарби народної культури В. Гнатюк, Б. Грінченко, К. Квітка, Ф. Колесса, М. Лисенко, А. Терещенко, П. Чубинський, В. Шухевич та багато інших. Вагомий внесок у розвиток народної хореографії, зокрема у збереження її національного колориту, зробили такі українські балетмейстери: К. Балог, Г. Березова, О. Бердовський, М. Болотов, М. Вантух, К. Василенко, В. Верховинець, П. Вірський, В. Вронський, О. Голдрич, О. Гомон, П. Григор'єв, Г. Закірова, Л. Калінін, Г. Клоков, Ю. Кузьменко, А. Кривохижа, Ю. Кузьменко, Д. Ластівка, В. Михайлов, Х. Ніжинський, В. Петрик, М. Соболев, Н. Уварова-Латинська, Я. Чуперчук та ін.

Пісенно-танцювальний фольклор об'єднує в собі на основі рівних спільних ритмічних форм поетичні, хореографічні й музичні елементи. В танці зримо оживає музика, а слова оформлюють і танець, і музику змістовно. Напевне, в жодному виді народного мистецтва так яскраво, так безпосередньо не розкривається душа народу, його побут, вподобання, як у танці. За словами А. Іваницького: «Фольклор увібрав естетичний, утилітарний, моральний, правовий, світоглядний досвід сотень поколінь. У широкому розумінні фольклор – це своєрідний конденсат духовної історії людства від найдавніших часів і до сьогодення» [2].

Мистецтво щедрого на таланти Полтавського краю – це найдорожчий духовний скарб, який дістався нам у спадок від минулих поколінь і який ми, зберігаючи і примножуючи, повинні донести до поколінь прийдешніх. Упродовж ХХ ст. фольклористам вдалося записати значну кількість народних танців, що виконувались під народну пісню, прозових творів усної народної творчості.

Велике значення у збереженні та пропаганді українського пісенно-танцювального фольклору займає В. М. Верховинець. Його фундаментальне дослідження «Теорія українського народного танцю» (1919) стало підґрунтям професійного розвитку хореографічного мистецтва в Україні, своєрідною філософією українського танцю, де через пластику, музику і спів постав безмежний світ української душі. Тут уперше було зібрано й описано танцювальні рухи та композиції, розроблено оригінальну методику запису і виконання українських танців. Під впливом М. Лисенка митець зібрав і опрацював чимало народних пісень, які увійшли до репертуару заснованого ним «Жінхорансу».

«Берегинєю Полтавського танцю» була Н. М. Уварова-Латинська – яскравий пропагандист і збирач народного танцю. Хореограф, фольклорист, педагог, вона все своє життя присвятила розвитку народного хореографічного мистецтва та залишила по собі багату етнографічно-хореографічну спадщину. Нею було записано, створено і поставлено 13 танцювальних композицій, що увійшли до золоті скарбниці хореографічного мистецтва. У сучасних умовах педагоги-хореографи мають бережливо ставитися до її фольклорної пісенно-танцювальної спадщини, відтворювати у своїх колективах яскраві постановки Майстра Н. М. Уварової-Латинської.

Фольклорні запаси Полтавщини відкрили перед усім світом волелюбну, співочу, добру і щедру душу українського народу, його багату історію. Незвичайно прекрасні скарби української хореографічної культури доводять право народу на свою мову, яка

була під заборону царських властей, на свій самобутній розвиток, зрештою, на свою незалежну державу.

Неповторне і вічне, як людська душа, музично-хореографічне мистецтво живе у фольклорних постановках Н. Уварової-Латинської, В. Тулаєва та їх послідовників. Сьогодні воно розквітає талантами наших славетних земляків – хореографів, дарує нам творчу наснагу численними самодіяльними та професіональними народними мистецькими колективами.

Майстри народно-сценічної хореографії постійно шукають фольклорні першоджерела, проте вони усвідомлюють, що обмежуватися лише цим балетмейстер не має права. Його першочергове завдання – відтворення сьогодення, пошук нових тем, сюжетів, засобів виразності. Популярними залишаються теми, що розкривають пісенно-танцювальні традиції, звичаї та обряди. Своїм натхненним мистецтвом творчі колективи Полтавської міської школи мистецтв оспівують красу рідного краю, дарують людям естетичну насолоду, розвивають українську музичну та хореографічну культуру.

Список використаних джерел

1. Благова Т. О. Хореографічна освіта в системі початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів. *Міжнародний науковий журнал «Науковий огляд»*. № 5 (15). 2015. URL: <https://naukajournal.org/index.php/naukajournal/article/view/503> (дата звернення 03.11.2021).
2. Іваницький А. Фольклор в системі сучасної культури. *Українська народна музична творчість* : посіб. для вищ. та серед. учб. закл. К. : Муз. Україна, 1990. С. 292–302.
3. Руснак І. Є. Фольклор і фольклористика. *Український фольклор : навч. посіб.* Київ : Академія, 2010. 300 с.

Людмила САВЕНКО

ЕТНОКУЛЬТУРНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД

За нинішніх умов трансформації суспільства нову освітню парадигму визначають національні й загальнолюдські вартості, діалогічність етнокультурних цінностей. У зв'язку з цим у педагогічній теорії і практиці яскраво виділяються дві тенденції: розвиток національної самосвідомості особистості й формування її планетарного, загальнолюдського світогляду. Консолідуючим фактором цих тенденцій виступає педагогічно доцільна етнокультурна діяльність.

Проблему етнокультурної підготовки майбутніх учителів порушували О. Березюк (формування етнокультурної компетентності), О. Гуренко (етнокультурна компетентність та її формування у студентів педагогічного університету), Л. Маєвська (етнокультурна компетентність), Ю. Бігунова, Т. Мацейків, Л. Яновська, (методика реалізації етнокультурної складової змісту історії України), С. Романюк (етнокультурна підготовка вчителів початкової школи), О. Семенов (етнокультурна компетентність у системі професійної підготовки майбутніх учителів української мови і літератури), О. Смірнова (етнокультурний напрямок навчання майбутніх учителів образотворчого мистецтва) та ін.

Неабиякий педагогічний інтерес викликає питання етнокультурного спрямування освіти в інших країнах світу. Слід зауважити, що питання етнокультурного спрямування освіти в європейському просторі стало актуальним ще наприкінці двадцятого століття. У Сорбонській (1998), Болонській (1999) деклараціях, вказується на те, що для Європи метою є збереження європейського культурного багатства, мовного розмаїття,